

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Kovács Ferenc
Iuliana Negruț

Diana-Carmen Moldovan
Laura-Adela Borotea

ARTE VIZUALE

ȘI ABILITĂȚI

PRACTICE

CLASA A III-A

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.

Acest manual este aprobat prin ordinul ministrului educației nr. 4200/07.07.2021 și este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5003/02.12.2014.

116.111 - numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Kovács Ferenc
Iuliana Negruț

Diana-Carmen Moldovan
Laura-Adela Borotea

ARTE VIZUALE
ȘI ABILITĂȚI
PRACTICE

CLASA A III-A

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:						
Anul	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Școala	Anul școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1.						
2.						
3.						
4.						

* Starea manualului se va înscrie folosind termenii: nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect.

Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

© E.D.P. 2021. Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Didactice și Pedagogice, București. Orice preluare, parțială sau integrală, a textului sau a materialului grafic din această lucrare se face numai cu acordul scris al editurii.

Referenți: prof. univ. **Bartha József**
prof. gr. I. **Veér Renata-Claudia**

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

Str. Spiru Haret nr. 12, sector 1, cod 010176, București
Tel.: 021.315.38.20
Tel./fax: 021.312.28.85
e-mail: office@edituradp.ro
www.edituradp.ro

Comenzi pentru această lucrare se primesc:

- prin poștă, pe adresa editurii
- prin e-mail: comenzi@edituradp.ro
comercial@edituradp.ro
- prin telefon/fax: 021.315.73.98

Redactor: **Vanesa Magherușan**
Ilustrații: **Alicia Crasiuc**
Grafică și tehnoredactare: **Gabriel Boldiș**
Copertă: **Gabriel Boldiș**

Deșteaptă-te, române!

Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!" strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost'pământ!

CUPRINS: P 6-9 COMPETENȚE, SIMBOLURI, O MICĂ INTRODUCERE
P 10-11 EVALUARE INICIALĂ / RECAPITULARE

UNITATEA 1
P 12-21

LUMEA ARTEI

Cum definim arta? Introducere în artă

Cum facem artă? Materiale și instrumente utilizate în orele de Arte vizuale și abilități practice

Imaginile ca limbaj Comunicarea prin imagini

Recapitulare / Evaluare

UNITATEA 2
P 22-36

JOCURI CU PUNCTE, LINII ȘI FORME

Ne jucăm cu puncte Punctul – element de limbaj plastic

Jocul liniilor Linia – element de limbaj plastic

Cum desenăm forme? Forma – element de limbaj plastic

Recapitulare / Evaluare

UNITATEA 3
P 37-45

SPECTACOLUL TOAMNEI

Inventăm personaje Confeționare de jucării și marionete din materiale din natură

Frunze multicolore Mandala toamnei

Toamna în fotografii Forma, lumina, culoarea

Recapitulare / Evaluare

UNITATEA 4
P 46-60

UN STROP DE CULOARE

Flori în culori Culori primare, culori binare

Culori de apus Culori calde, culori reci

Culori de sărbătoare Ornamente pentru bradul de Crăciun și Anul Nou

Povești la gura sobei Nuanțe

Culori de iarnă Tonuri

Recapitulare / Evaluare

UNITATEA 5
P 61-73

IUBIM ANIMALELE

Cursa cu broscuțe Tehnica Origami

Animale fel de fel Pătratul Tangram

Caracatița Tăierea, înnodarea, împletirea firelor

Animale din ogradă Tehnica modelajului: presare, modelare liberă

Recapitulare / Evaluare

UNITATEA 6
P 74-90

PARFUM DE PRIMĂVARĂ

Mărțișoare Tehnica Quilling

Felicitare de 8 Martie Coasere. Portretul unei ființe dragi. Realizarea unui portret

Pomi înfloriți Tamponarea suprafeței cu hârtie mototolită și ștampilă realizată din cartof, imprimare cu bețișoare de urechi, dactilopictură

Frumusețea unei flori Materiale reciclabile

Câmp cu flori Forme spontane obținute prin suprapunerea foliei de plastic

Sărbătorim Paștele Colaj

Recapitulare / Evaluare

UNITATEA 7
P 91-99

MICUL ARHITECT

Școala la care visez Schițarea unui complex cu o varietate de spații pentru utilizare

Localitatea în care trăiesc Macheta unui oraș / sat

Căsuța păsărelor Realizarea unui obiect final

Recapitulare / Evaluare

UNITATEA 8
P 100-106

VREI SĂ FII MAGICIAN?

Un tricou magic Articole vestimentare

Pelerina magicianului Transformarea unui articol de vestimentație

Săculețul cu magie Croire. Coasere

Recapitulare / Evaluare

P 107-112 RECAPITULARE / EVALUARE FINALĂ

PREZENTAREA MANUALULUI

Cunoștințe noi

Proiecte practice cu Tinu și Polaire

Numărul și titlul unității de învățare

Observare/discutare

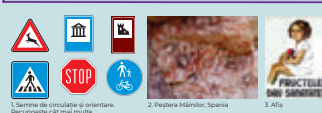
UNITATEA 1 LUMEA ARTEI LECȚIA 3 - IMAGINILE CA LIMBAJ

Peste tot în jurul nostru există imagini, iar imaginile sunt făcute de oameni de când există lumea.

Unele pot să exprime sensibilitate, să redea un colț de natură, un loc frumos sau portretul unei persoane, iar altele sunt simboluri și au rolul de a ne informa sau avertiza.

Asadar, oamenii comunică prin intermediul imaginilor, poate chiar dinainte de a folosi limba vorbită. De aceea se mai spune că o imagine valorează cât o mie de cuvinte. Pe lângă **mesaje artistice**, imaginile mai pot transmite: **mesaje informative** (afise, pliante etc.), **mesaje publicitare** (reclame la produse sau servicii), **mesaje de semnalaire** prin intermediul unor simboluri (stație de autobuz, trecere de pietoni etc.)

Ce observați în imagini? Ce mesaje transmite fiecare imagine? Care dintre imagini transmit mesaje artistice? Dar mesaje de informare? Din care imagini aflăm informații despre trecutul istoric? Priviți în jurul vostru. Găsiți cât mai multe imagini și vorbiți despre ce comunică acestea.

1. Semnalizare (stop) și avertizare. Recunoaște cât mai multe.
2. Peștera Marston, Spania
3. Afis

ATELIER

1. Provocare! Alegeți-vă o temă dintre cele propuse în lucrările anterioare și realizați-o cu alte instrumente de lucru. Când nu aveți la îndemână instrumentele de lucru pe care le-am enumerat, puteți inventa voi altele. De exemplu, puteți picta cu un dop, cu un mototol de hârtie sau chiar cu radiera de la capacul creionului. Încercați!

De exemplu, dintr-o fotografie realizați un desen, dintr-un desen un colaj, dintr-un colaj o pictură.

1. Film în stilul artelor vizuale. Un desen
2. Afisaj, pictură și hârtie lungă
3. Pictură pe hârtie și creion

UNITATEA 1 RECAPITULARE / EVALUARE

PROIECT: COLECȚIA MEA DE MATERIALE DIN NATURĂ

Este distractiv să te plimbi prin pădure, pe malul unui râu, la munte sau în parc. Natura este plină de forme, de culori interesante, care sunt într-o permanentă schimbare și vă îndeamnă la joacă. Puteți să inventați jocuri cu materiale din natură ridicând, dar toamna, un anotimp special. Frunzele au culori diverse și interesante, ghindele, comurile, castanele seamănă cu piese de joc. Trebuie doar să îți lași imaginația să creeze.

Vă provocăm să ieșiți în natură, să priviți cu atenție la tot ceea ce vă înconjoară și să căutați comori. Realizați o colecție de materiale care credeți că vor fi utile în cadrul orelor de „Arte vizuale și abilități practice” sau în jocurile pe care le desfășurați cu prietenii voștri în timpul liber. Puteți colecta frunze de diferite forme, mărimi și culori, petale de flori, crenguțe, fire de iarbă uscată, pânuri, pietricele, nisip, cochilii sau alte lucruri care vă atrag atenția și vi se par interesante.

1. Realizați o colecție de materiale care credeți că vor fi utile în cadrul orelor de „Arte vizuale și abilități practice” sau în jocurile pe care le desfășurați cu prietenii voștri în timpul liber. Puteți colecta frunze de diferite forme, mărimi și culori, petale de flori, crenguțe, fire de iarbă uscată, pânuri, pietricele, nisip, cochilii sau alte lucruri care vă atrag atenția și vi se par interesante.

1. Colecție de materiale din natură
2. Colecție de materiale din natură
3. Colecție de materiale din natură

Ilustrații reprezentative pentru observare și învățare

Informații suplimentare

Recapitulare și evaluare

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Explorarea de mesaje exprimate în limbaj vizual într-o diversitate de contexte

1.1. Recunoașterea unor mesaje comunicate prin imagini în contexte familiare

1.2. Diferențierea caracteristicilor expresive ale elementelor de limbaj plastic în compoziții și în mediul înconjurător

1.3. Manifestarea receptivității față de mesajele exprimate prin limbaj vizual

2. Realizarea de creații funcționale și/sau estetice folosind materiale și tehnici adecvate

2.1. Utilizarea în contexte variate a materialelor în funcție de proprietățile acestora și de tehnici de lucru adecvate

2.2. Realizarea de creații funcționale în diverse tehnici pe diferite suporturi (hârtie, confecții textile, ceramică, sticlă etc.)

2.3. Valorificarea elementelor de limbaj plastic în compoziții tematice

2.4. Modificarea expresiei plastice inițiale prin remodelare

2.5. Participarea la activități integrate adaptate nivelului de vârstă, în care se asociază elemente de exprimare vizuală, muzicală, verbală, kinestezică.

SIMBOLURI

HAIDEȚI SĂ AFLĂM!

Aici veți afla mereu informații teoretice despre ceea ce învățați în fiecare dintre cele opt unități din cuprinsul manualului.

COMPETENȚE

Competențele se referă la ceea ce ați înțeles și veți ști să folosiți cu încredere și pricepere după un an școlar de Arte Vizuale și abilități practice.

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Este rubrica unde discutați despre imagini artistice și observați detalii cum ar fi: materialele din care se creează lucrările de artă, dacă este vorba de o pictură, un desen, o fotografie, o machetă etc. Sau despre ce emoții vă transmit și ce gânduri aveți atunci când le priviți.

AFLAȚI MAI MULTE

În această rubrică vă puteți dezvolta cunoștințele legate de artă. Artă este un domeniu foarte bogat și mereu mai sunt multe imagini de observat și de discutat, precum și mulți alți artiști despre care am vrea să aflați.

Tot aici veți afla informații care fac legătura cu alte domenii pe care le studiați cum ar fi: Limba și literatura română, Științe ale naturii, Educație civică, Muzică și mișcare sau chiar Matematică.

ATELIER

Atelierul este dedicat proiectelor practice, în care, după ce ați aflat informații, ați discutat și observat imagini, veți realiza cu mâinile voastre propriile lucrări de artă, alături de Tinu și Polaire.

MANUAL DIGITAL

Varianta digitală a manualului vostru este ca o oglindă a celui pe care îl aveți în mâini. În el se adaugă o serie de materiale multimedia cum ar fi: imagini animate, interactive și filmulețe scurte.

PENTRU LECȚIILE ÎN FORMAT DIGITAL

Apasă pe pentru a vedea un film

Apasă pe pentru a mări o imagine

Apasă pe pentru a rezolva exerciții

Activități multimedia statice

Mărire /micșorare

Pagina anterioară

Buton întoarcere automată

Activități multimedia animate

Pictograme

Pagina următoare

Ecran complet

Activități multimedia interactive

Buton înainte

Salt la sfârșitul manualului

Ecran complet

Buton înapoi

Salt la începutul manualului

Secțiunea de „ajutor”

RECAPITULARE / EVALUARE / TEST

Aici vă veți putea testa cunoștințele învățate și să aveți satisfacția că știți mai multe cu fiecare pagină de manual parcursă.

O MICĂ INTRODUCERE

Acest manual este un mic ghid în descoperirea Artelor vizuale și a abilităților practice, într-un fel în care să aveți încredere că tot ceea ce simțiți, gândiți și realizați cu mâinile voastre poate fi apreciat și valorificat.

În paginile ce urmează veți fi introduși în lumea artei și veți afla despre cum imaginile pe care le vedeți peste tot în jurul vostru, pe telefoane, tablete, la televizor, pe stradă, inclusiv în paginile ce urmează, sunt un limbaj de comunicare. Veți afla despre artiști celebri și opere cunoscute, despre limbajul plastic, cu care vă puteți exprima artistic, despre materiale, tehnici și instrumente prin care veți putea realiza propriile proiecte, iar la finalul fiecărei unități vă veți putea testa cunoștințele pentru a avea satisfacția că știți mai multe, cu fiecare pagină parcursă.

În această călătorie în lumea artei, veți fi însoțiți de Tinu și Polaire, două personaje inspirate de artistul Constantin Brâncuși, un sculptor celebru, născut în România, și cățelușa lui. Aceștia erau nedespărțiți, mergeau împreună la expoziții, la cinematograful sau la teatru, iar Polaire a fost chiar subiectul unei sculpturi, cu titlul *Câinele*.

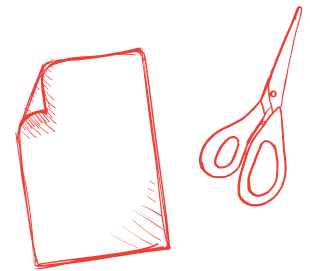
Pentru că lucrările voastre de la orele de Arte vizuale și abilități practice merită să fie strânse într-o mapă, vă sugerăm să vă confecționați una și s-o personalizați cu numele voastre, cu desene, mesaje și orice considerați că vă reprezintă munca de creație și personalitatea. Aceste portofolii sunt primul pas în organizarea voastră de mici artiști și sunt, în același timp, colecția voastră de experiențe trăite în cadrul orelor.

EVALUARE INIȚIALĂ / RECAPITULARE

HAIDEȚI SĂ NE AMINTIM ȘI SĂ AFLĂM

În clasa a II-a ați învățat despre mai multe tehnici de lucru, printre care și colajul. Colajul este un procedeu care constă în lipirea pe o suprafață (hârtie, carton sau alt suport), a unor materiale sau fragmente de materiale, care împreună formează o compoziție plastică.

1.

2.

3.

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Ce observați în imagini? Care imagine este preferată voastră? Ce tehnici credeți că au fost folosite la realizarea lor? Ce alte tehnici ați învățat și folosit în clasa a II-a? Care e tehnica voastră preferată? De ce? Cum a fost în vacanță și ce vreți să povestiți?

1. Maria Căpriță, *Anotimpurile*

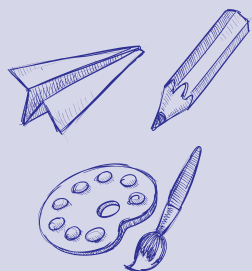
2. Amalia Botoș, *Autoportret*

3. Alin Hâncu, *Animale polare*

POVEȘTI DE VARĂ

ATELIER

Realizați câte o lucrare în tehnica colajului, pe un suport de dimensiunea A3, cu subiectul „Povești de vară”.

Puteți să folosiți imagini din colecția personală de fotografii, alte obiecte colectate în vacanța de vară, chiar și texte decupate, prin care să transmiteți anumite idei, gânduri și sentimente. Creați din imaginile și textele decupate o poveste sau redați un moment important din vacanță.

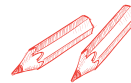
La final, uniți toate lucrările într-una colectivă (comună), ce poate lua forma unei expoziții. Faceți fotografii cu ceea ce ați realizat, ca să aveți și mai multe amintiri împreună! Mai jos aveți un exemplu.

Luca Paul și Denisa Alexa, Colaj

UNITATEA 1 LUMEA ARTEI

Cum definim arta? Introducere în artă

Cum facem artă? Materiale și instrumente utilizate în orele de Arte vizuale și abilități practice

Imaginile ca limbaj Comunicarea prin imagini

Recapitulare / Evaluare

COMPETENȚE

- 1.1. Recunoașterea unor mesaje comunicate prin imagini în contexte familiare
- 1.2. Diferențierea caracteristicilor expresive ale elementelor de limbaj plastic în compoziții și în mediul înconjurător
- 1.3. Manifestarea receptivității față de mesajele exprimate prin limbaj vizual
- 2.1. Utilizarea în contexte variate a materialelor în funcție de proprietăți ale acestora și de tehnici de lucru adecvate
- 2.3. Valorificarea elementelor de limbaj plastic în compoziții tematice

UNITATEA 1 LUMEA ARTEI

LECTIA 1 - CUM DEFINIM ARTA?

HAIDEȚI,
SĂ AFLĂM!

Atunci când vorbim despre artă, mai multe definiții sunt valabile, așa că vă propunem să ne apropiem de acest domeniu prin ceea ce cred unii artiști faimoși că înseamnă arta:

„Arta este o oglindă în care fiecare vede ceea ce gândește.” Constantin Brâncuși

„Tot ceea ce îți poți imagina este real.” Pablo Picasso

OBSERVĂM
ȘI DISCUTĂM

Priviți cu atenție imaginile. Ce imagine v-a atras atenția? Ce v-a plăcut cel mai mult la ea? Ce credeți că reprezintă? Cum și de ce credeți că au fost create? Ce emoție sau gând asociați fiecărei lucrări?

1. Fernando Botero, *Cal*

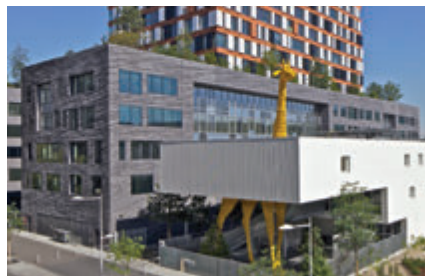
2. Henri Matisse,
Bluza românească

3. Brassai, *Copii*

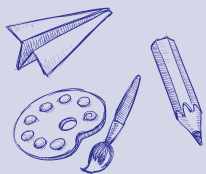

4. M.C. Escher, *Animale*

5. Hondelatte Laporte Architectes,
Centrul pentru copii din Paris

ATELIER

Realizați o lucrare liberă cu ce instrumente vă place mai mult să lucrați și cu o temă pe care o alegeți chiar voi.

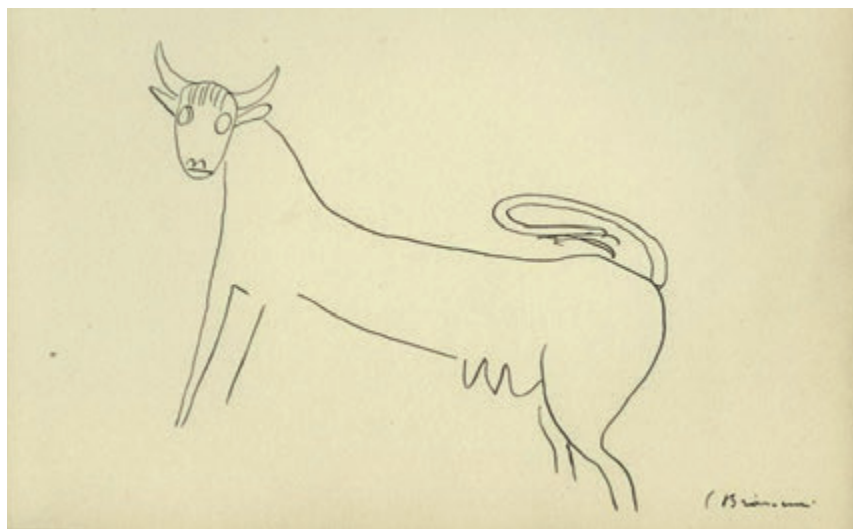
Poate fi un colaj în care să vă jucați cu forme, un desen cu animalul vostru preferat, o pictură etc. Iată câteva exemple, ca să aveți inspirație:

1. Geta Brătescu, *Jocul formelor* (16 colaje)

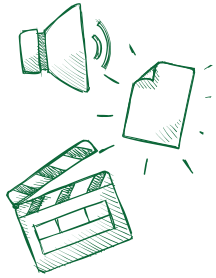

2. Pablo Picasso, *Claude la doi ani*

3. Constantin Brâncuși, ilustrație pentru cartea *Plante și animale* de Ilarie Voronca

AFLATI
MAI
MULTE

Geta Brătescu a fost o artistă cu o carieră foarte lungă, iar la 92 de ani încă făcea lucrări de artă din plăcere, cum a făcut toată viața. A lăsat în urma ei o operă foarte mare, ce include desen, colaj, gravură, tapiserie, obiecte, fotografie, film etc.

1. Constantin Brâncuși,
Cocoșul

2. Constantin Brâncuși,
Pasărea Măiastră

Constantin Brâncuși a fost un sculptor născut în România, care a devenit unul dintre cei mai importanți artiști ai secolului XX. Cariera artistică a început-o în Franța, unde a ajuns după un drum lung, făcut aproape pe jos. A iubit foarte mult animalele, acestea fiind unele dintre principalele sale personaje.

UNITATEA 1 LUMEA ARTEI

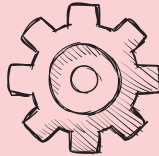
LECTIA 2 - CUM FACEM ARTĂ?

PICTURĂ

La pictură avem nevoie de:

- acuarele
- tempera
- guașe
- pensule de diferite grosimi
- paletă
- bloc de desen

MODELAJ

La modelaj avem nevoie de:

- lut
- plastilină
- cocă

DESEN

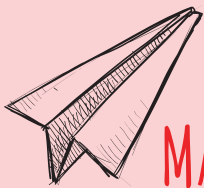
La desen avem nevoie de:

- creioane grafit
- creioane colorate
- carioci
- *markere*

HAIDEȚI SĂ AFLĂM!

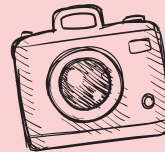
Pentru a transforma în artă tot ceea ce există în imaginația voastră, veți avea nevoie de diferite materiale și instrumente care vă vor fi de folos.

MACHETE ȘI MODELE

La machete avem nevoie de:

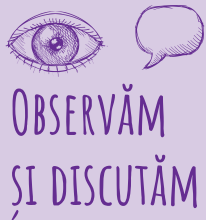
- hârtie colorată, hârtie creponată
- carton colorat, carton ondulat
- resturi de materiale textile
- sfoară, fire colorate
- lipici
- foarfecă
- materiale din casa noastră (ziare, ambalaje, sticle etc.)
- materiale din natură (frunze, paie, pietre etc.)

FOTOGRAFIE

La fotografie avem nevoie de:

- aparat foto
- smartphone
- tabletă
- calculator

OBSERVĂM
ȘI DISCUTĂM

Pe lângă creioane, culori, hârtie, unii artiști folosesc materiale neconvenționale, alții aparatul de fotografiat etc.

În lucrările de mai jos au fost folosite diferite materiale și instrumente de lucru. Descoperiți și denumiți cât mai multe dintre acestea.

1. Cristian Răduță, *Bufnița*

2. Ioana Cârlig, *Nimic de care să-ți fie frică*

3. Răzvan Cornici, *Timișoara*

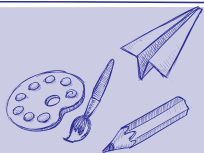

4. Mimi Ciora, *Noi*

5. Livia Coloji, *Umbră*

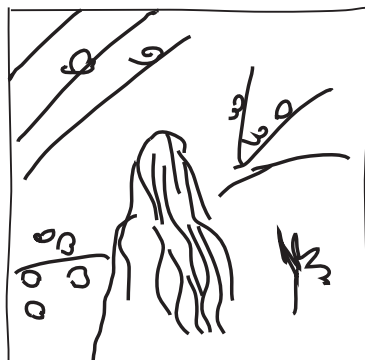
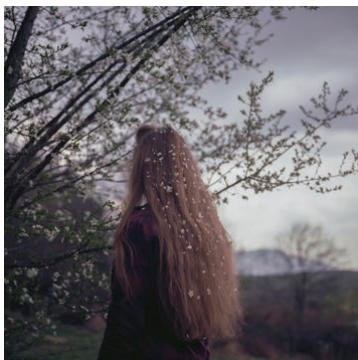

ATELIER

Provocare! Alegeți-vă o temă dintre cele propuse în imaginile de la „Observăm și discutăm” și realizați-o cu alte instrumente de lucru. Aveți mai jos un exemplu.

Puteți mereu să vă inventați alte instrumente de lucru. Astfel puteți picta cu un dop, cu un mototol de hârtie sau chiar cu radiera de la capătul creionului. Încercați!

De exemplu, dintr-o fotografie realizați un desen, dintr-un desen un colaj, dintr-un colaj o pictură.

AFLAȚI MAI MULTE

Pe lângă instrumentele tradiționale, artiștii se pot folosi de multe alte lucruri pentru a crea. Unii dintre ei lucrează cu elemente luate din natură sau realizează lucrări în mijlocul acesteia. Alți artiști lucrează cu proiecții video, de lumini sau sunet.

Există artiști care creează din obiecte comune, din viața de zi cu zi, instalații de mari și mici dimensiuni. Încercați să recunoașteți în imaginile de mai jos ce instrumente sunt folosite pentru a crea lucrări de artă.

1. Tim Noble and Sue Webster, *Umbre*

2. Arman, *Parcare pe termen lung*

3. Christo și Jeanne-Claude, *Insulele înconjurate*